

Krajsovsky Gábor:

Ut coelo assurgant – Hogy az égig emelkedjenek!

Válogatás Mindszenty-Pehm József zalaegerszegi plébánosi időszakából
elmondott szentbeszédeiből és elmélkedéséből

Budapest

2022

Krajsovsky Gábor:
Ut coelo assurgant – Hogy az égig emelkedjenek!¹

Válogatás Mindszenty-Pehm József zalaegerszegi plébánosi időszakából
elmondott szentbeszédeiből és elmélkedéséből

Budapest

2022

¹ A Győri Brenner János Hittudományi Főiskola bejárata felett olvasható felirat.

© Krajsovszky Gábor

ISBN 978-615-81287-3-5

Felelős kiadó:

Krajsovszky Gábor

A SÁRVÁRI HUSZÁR APÁT – EMLÉKKÁPOLNA SZENTELÉSEKOR

1941. szeptember 28.²

A hely, ahol állunk, szent
(Józ. 5, 16.)

Kedves Sárvári Hívek!

Tiszteletreméltó ez a hely az Isten dicsőségéért, és a halhatatlan lelkek üdvösségéért letett fogadalom nemes áldozatával. Ha az egy falat kenyér, egy korty ital, egyetlen betű nem vész el az élet könyve számára, az Úr hajlékáért hozott nagy áldozat is bizonyára kedves fogadtatásra talál az Úr színe előtt.

A célért: kigyújtani az istenszeretet és vallásos érzés lángjait ezen a plébániatemplomtól távoleső, az élet nehezebb keresztjeit hordozó kertvárosiak lelkében a nagy kísértés éveiben.

Emlék-kápolna áll előttünk. Elterjedt dicséretes szokás külföldön és magyar földön: templomokat, kápolnákat megtenni az örökkévalóságba költözött kiválóságok emlék-hirdetőinek. Így van emléktemploma hazánkban a nemzetünket annyira szerető, áldott Erzsébet királynénak, IV. Károly apostoli királynak, a katolikus közélet jeleseinek: Gr. Zichy Nándornak és Prohászka Ottokárnak. Emléket hirdet ez a kápolna is, Huszár Mihály sárvári apátplébános 22 éves lelkipásztori és még több közéleti működésével szemben. Két évtizeden keresztül ezen a napon estennen évről-évre megjelentek a város vezetői és jó hívei, magánosok és tömeg Huszár apát ajtaján, ablakán. Százak kezében lobogott a fáklya hirdetve a szívekben lángoló szeretetet és hálát. Ma egy éve utolsót lobbantak ezek a névnap fáklyák, mert – ki gondolta volna? – ez év jan. 17-én kilobbant Huszár apát földi életének a fáklyája. De bizonyára nem lobbant ki a szívek szeretete és hálája, hanem imádságos és hűséges emlékezésben él tovább. És ha a mulandóság ezt is felemésztené a bús feledés földjén, ez az emlékkápolna imádságra, emlékezésre, hálára nevel. A boldogultnak is, mint mindannyiunknak, lehettek és voltak is emberi gyarlóságai; de az Úr Jézus szava szerint az dobja rá az első követ, aki egészen bűn nélkül vagy. De túl az emberi gyarlóság szintjén, Huszár apát a tietek misekelyhével, az általa kiszolgáltató szentségek kegyelmi hatásaival és tüneményes igehirdetésével. Ékesszólásával a legkiválóbb egyházi és közéleti szónokaink közé számíthatjuk. Nem tartozik a mai szónok-iskolák egyikéhez sem; inkább késő folytatója a Szabó Imre-iskolának világosságával és az emberi szív húrozatának művészi kezelésével. De amikor így mutatkozott be Dunántúl annyi falujában, városában és az ország fővárosában sajátos Rábamelléki lelkiségével, az ő szíve is meleg volt, hogy lelkeket mozgasson. Elöttem is sokszor feljajdult a sárvári munkások kenyértelenségén és kényszerű világjárásán. Kedves kedélye, igehirdetési készsége ismeretes. De a legnagyobbak mégis abban láttam, hogy 40 éves lelkipásztori jubileumán önmagát megalázta; az engesztelés békegalambját küldötte azok felé, akikkel az élet és közélet küzdelme szembeállította. És legnagyobb az a győzelem, amit magunkon aratunk. Volt Sárvárnak egy plébánosa, Telekessy István, aki a kuruc idők után mindenéből kifosztva a számkivetés kenyerét ette. Több sárvári plébános emléke bizonyára

² PL 33d – Primási Levéltár · Mindszenty magánlevéltár · Beszédék, elmélkedések

nem kerül a bús feledés földjére; de különösen nem az övé, aki ezt a földet szónoklataiban megtisztelte a hűség és meggyőződés díszítő jelzőjével, amikor magyar Bretagne-nak nevezte, de az alkotásaival is emelte. Ismerek egy fölszentelt papot; valahányszor hazanéz a szülőfalujába, mindig elmegy a temetőbe a falu plébánosai és az ő tanítója sírjához egy-egy Miatyánkra. Huszár apátért a sárvári híveknek kell imádkozniok. A múlt héten a zalaegerszegi Aggápoldában jártam és látom az egyik jó anyókat rózsafűzért imádkozni. Amikor észrevesz és abbahagyja a rózsafűzért, arra kértem, érettem is imádkozzék. Ah, én ezt – felelte – mindennap megteszem és amikor lelkiatyánk fogoly volt, ezzel a rózsafűzérrel szabadítottam. Kövessétek ezt a kedves, mély hitet és ha a ti lelkipásztorotok most a tisztítóűz foglya, ti szabadítsátok ki. A sírok világában élő hála a legszebb hála; a sírok világában meghalt hála a legszomorúbb jelensége az emberi szíveknek.

De szent ez a hely leginkább azért, mert Isten és a lelkek háza. Amikor a frankok pogány királya, Klodvig bevonult Szent Remig karján a rheimsi székesegyházba 496. Karácsonyan, hogy megkeresztelkedjék és látja a szőnyegekkel, virágokkal, pálmákkal, fényzőzönnel ékes templomot, az ámulattól megtorpanva kérdi az öreg püspöktől: „Úgy-e Atyám, ez maga az az ország, amelyet te nekem a keresztség ellenében ígértél?” – Nem, sicamber – feleli a szent, ez csak az előképe, belépő kapuja annak. Domus Dei et porta coeli, Isten háza és a mennyország kapuja. Szent, mint a názáreti házikó, ahol az Úr angyala köszönté a boldogságos Szűz Máriát és ez méhébe fogadá Szentlélektől szent Fiát. Itt is testbe öltözik az Úr. Szent, mint Betlehem, ahol az Úr megszületik és felette Glóriát énekelnek az angyalok. Itt is megszületik az átváltozáskor és angyali sereg, jóakarató emberek veszik körül. Szent, mint a Golgota, az áldozat hegye és az áldozatok orma. Ott az Úr áldozta fel magát vérontással; itt ezt cselekedjük az Ő emlékezetére, de vérontás nélkül. A Golgotán Jézus szederjés ajkakkal, elgyötörve, vonaglások között imádkozta: „Atyám, bocsáss meg nekik.....”. Amikor itt majd élőkért, holtakért a szeplőtelen áldozatot bemutatják, itt is susog az elsődleges áldozattevő, az Úr Jézus imája: „Atyám, bocsáss meg nekik.....”. Itt kapcsolódik a mai evangéliumi szent szakasz is a szeretet főparancsolatáról Isten, önmagunk és felebarátunk iránt. Ezen épül föl minden más törvény.

És az Ő életművével a legszebb példát, iskolát adja mindehhez az a Kis Szent Teréz, aki ennek a kápolnának a védőszentje, korunk szentje, a kicsiségek, finomságok és megbocsátás szentje. A kicsiségekben volt nagy, a gyermekdedségben volt nagy. Nem is akart ő más lenni, mint a kis Jézus labdája, ecsetje, csészikéje. Mily kicsi és mily nagy az ambíciója! Amikor vért hány, felajánlja az öt világrész papjaiért és hithirdetőiért. A hívő lélek csak így gondolkozhatik a felszentelt papról. És mily hatalmas a programja: ha egyszer feljut Istenhez, rózsasöt hullat majd a földre.

Kedves Hívek! Amikor a plébánia, az alapító család és a város együttes felkérésére megáldottam Kis Terézke emlék-kápolnáját, az volt az imádságom: áradjon innét Kis Terézke szeretete, jósága, hulljon innét az ő szeretetének, megértésének, jóságának, irgalmának rózsasöjje. Gyógyítson sebeket, emelje testileg, lelkileg a szegényeket, ébresszen nemes törekvéseket, szenteljen meg szándékokat itt a Kertvárosban, az egész városban, plébániában és a vértől, büntől elgyalázott egész földön. Ámen.

SZENTBESZÉD ALSÓLENDVA FELSZABADULÁSA I. ÉVFORDULÓJÁN

1942. április 16.³

A lélek megszentelésében és az igazság hitében éljetek!
(Tess. II. 2, 12.)

Kedves Hallgatóim!

A mélyen hívő középkortól a XVIII. század végéig, sőt – mondhatnók – napjainkig a fekete halál, pestis, kolera és nagy elemi csapások után fogadalmi napokat szenteltek országok, városok és falvak lakói és azokat nemcsak maguk tartották meg, hanem ráhagyták azokat a késő utódokra is. Nemzedékek azzal búcsúztak nemzedékektől, hogy nekik, akiken már kiadott a mulandó világ és akiket már-már pártul fogott a nagy örökkévalóság, mindössze egy kívánságuk fűződik a tűnő földi élethez, de ez aztán szent és megmásíthatatlan: a vész elültével fogadott napjukat szenteljék azzal, hogy beillesztik őket az Anyaszentegyház vásár-és ünnepnapjai közé időtlen-időig. A fogadalmi napon aztán századok multán is az emberjóságból és Istenszeretetből üde ünnepélyesség ömlik el hivatali életben, üzletben és műhelyben, szántón és réten, erdőn és szőlőhegyen, családi házon és egyéni lelkeken; huszonnégy órára a legszorgosabb dologidőben is kihull a munkaszerszám a kézből, hogy mindegyik hála-imára kulcsolódjék és még a fogadalmas ősök immár gyepes sírjain is zengjen és rebegjen a mindenkit megpróbáló és mindeneken irgalommal könyörülő Isten felé. Ami itt a magyar Lendva-vidéken templomokon és iskolákon, idegrendszeren és lelkek mélyén, városokon és falvakon, családokon és egyéneken a belső és külső kényszer otrombaságával 23 év alatt végbement, vetekedik az elsorolt nagy csapásokkal és szerencsétlenségekkel. Ha hazát veszíték, majd mindent veszíték; ha a nyelvemet elveszik, az életet is elveszik, mert százados igazság az, hogy nyelvében él a nemzet. Épen ezért, ha azok a nagy csapások kívánva-kívántak egy-egy fogadalmi ünnepet, hát ez az ápr. 16, amely 23 év annyi és annyi testi-lelki szenvedésének rabláncait leoldotta, méltó és érdemes arra, hogy Te Deumos fogadalmi ünnep legyen a kicsinyeknek, és azok lehetnek, aminek anyjuk szíve alatt indultak: magyarok és nem népük pusztítására majdani janicsárok; a serdülőknél, hogy nemzetük színe-virága lehetnek; a házasoknak, hogy a maguk népe termő gyümölcsöse lehetnek és a sír felé közelgőknek, hogy szabad és nem szolga földben pihenhetnek az ítélet napjáig.

A fogadalmi ünnepek azonban csak akkor érik el céljukat és csak akkor kedvesek Isten előtt, ha nem merülnek ki az emlékezésben és örvendezésben, hanem a fogadalmi napok a szebb jövő gránit-alapjai lesznek. A Lendva-vidék fogadalmi ünnepe ilyen lesz, ha komoly és őszinte elhatározás lüktet benne, hogy az ellenséggel soha többé nem kacérkodunk. És úgy látom, hogy most sokan gyanakodva néznek rám, mintha bizony félrebeszélnék, mert hát kinek jutna eszébe visszatérni a kiáradó boldogsággal elhagyott ellenséggel való kapcsolatokhoz. Pedig helyesen beszélek és megfontoltsággal. Amily bizonyos, hogy a trianoni koporsót nemcsak ellenséges kezek ácsolták és kopácsolták,

³ PL 31d

hanem a nebántsvirágként kezelt nemzeti bűnök is; ép annyira igazság az is, hogyha – ne adj Isten! – a rabság réme újból ránk meredne, szemében az idegen kajánság mellett a nemzeti bűnök vigyorognának felénk.

Nos, hát kacérkodnak az ellenséggel sorainkban azok, akik:

- 1.) Isten végtelen szent nevét mocskolják, eszeveszetten káromolják. A káromkodó ország nem Mária és Szent István, hanem Lucifer országa; a káromkodó ország a pokol előcsarnoka. Abban a családban, ahol becsméri az atyát, ringyóként kezelik az anyát, nincs többé semmi szent. A káromkodó egyén az ördög ugató kutyája. A káromkodó nép hazaveszejtő nép. Káromkodó népet nem segít az Isten sem mindennapi életében, sem oly világtörténelmi válságban, aminőben most benne vagyunk. Hős fiaink keresztes háborúra mentek a bolsevik istentelenség ellenében és lám, mögöttük mi a káromkodás istentelensége révén szövetségbe lépünk Moszkva istentelenségével.

De hát – kérem! – nemcsak káromkodás folyik a magyar égbolt alatt; van itt imádság is. Elismerem: imádkoznak az ártatlan gyermekek a jámbor családok tűzhelyén, a gyermekek az iskolában, a felnőttek, talán még a káromkodók egyik része is a templomban. De ez csak csendesen csobogó csermely, amelynek csobogását elnyomja az egekig csapkodó tenger-orkán, a förtelmes káromkodás.

- 2.) Akik a családi életet gyümölcstelenné teszik, egykéznek, kettőznek és pokolian vigyáznak. Ezek az ellenség néma szövetségesei. Ideát bezárják, belakatolják az élet kapuját, ugyanakkor a határon feltárják, tágra nyitják hazájukra, népükre a halál kapuját. Nem akarunk magyar gyermeket látni? Nem akarunk magyar katonát látni. 1918-ban egy örült világ kurjantotta magyar földön: „Nem akarok több katonát látni!” Nos, tinektek, szegény Lendva-vidékiek, 23 éven át volt módotok idegen katonákat, grancsárokat látni! És ha a téli éjtszakák fergetege megverte ablakotokat, riadtan figyeltetek: hátha ellenséges fegyveres! A szent királyok idejétől ezen a tájon húzódott az ország gyepűje századokon át. A gyepüket sűrű és éber ör-sor őrizte. Ma is gyepű és határ ez a vidék, sokkalta inkább, mint valaha. De hiába gyepű, ha a leendő örök sora, az élő gyepű nem sarjad az anyák szíve alatt.

A vármegye levéltárában a napokban átnéztem a Lendva-vidékről beérkezett születési és halálozási anyakönyveket. Dermedt lélekkel szakadt fel belőlem a kérdés: „Uram, Isten! Ki tart majd fogadalmi ünnepet 50 év múlva ápr. 16-án a Lendva-vidéken?” Eddig mentegetőztetek a nyakatokon ülő, az életet megfojtó ellenséges haddal. De a szerb már esztendeje nincs itt és ez a bűn konokul itt fészkel köztetek.

Az a rengeteg beszajkózott többi kifogás, amelyet a bűnös világ iskolájában az ördög mestertől tanulnak meg, Isten és a lelkiismeret színe előtt merő semmiségek. Akik ezt teszik, a bemocskolt családi szentélyt büntanyává alakítják, ők maguk büntársakká lesznek, akik az élet forrásához kitűzik a lázadás és a forradalom lobogóját, amelynek csattogásából kárhozat, országveszejtés és hazaárulás harsog ki; lelkendezik rajta a földi és pokoli ellenség.

- 3.) Akikben nincs katolikus élet és öntudat. Szent Istvántól 1526-ig gyönyörű katolikus hitélet folyt itt a Lendva-vidéken; de 1526 után $\frac{3}{4}$ évszázadra meghalt a tájon az Úrangyala és a Dícsértesség. 1600. táján hozta Lendvára az esküvői oltártól hitvesét a később nádor, gr. Esterházy Miklós földesúr. Magával hozta Hajnai Mátyás jezsuita hithirdetőt, aki meghirdette az elfelejtett katolikus tanokat

és itt és messze vidéken felhangzott újra az Úrangyala és a Dícsértessék. És akkor lett a Lendva-vidék másodszer katolikussá.

Trianonnal sebet kapott itt Szent István és Esterházy nádor népének katolikus hite. Bekerültetek egy szakadár államhatalom tengerébe, amelynek zúgása állandó tiltakozás és ostrom volt Szent Péter szikláján. Fátyolt borítottak az apostoli kettős keresztre, a szent koronára, a Magyarok Nagyasszonyára, Szent Istvánra és a magyar múltra. Száműzött lett az a nyelv, amelyen az ősök ezer évig esengtek Istenhez, amelyen titeket is az első imádságra tanítottak. Elárvult nyáj lettetek.

Most a felszabadulással harmadszor kell a katolikus hitben és öntudatban megerősödnötök. Mi az a katolikus hit? Mindannak élése, követése, amit Jézus Krisztus hirdetett és amit Egyháza, hogy higgyük, elénkbe ad. Mi a katolikus öntudat? Itt ülnek vagy állnak a régi magyar nemesek leszármazottai és az új vitézek. Ahogy múltjukra és harctéri vitézségükre rátartisággal gondolnak, így kell a katolikusoknak mivoltukra gondolniuk.

Katolikusnak lenni annyi, mint szerelmes gyermeke lenni az Atyának, testvére lenni a testté lett Igének és a Szentlélek Isten kegyelmi patyolatjában járn; teljes joggal édesanyának szólítani az Istenanyát; az angyalok eledelével táplálkozni, az örök cél felé legjobban kifeszített vitorlákkal haladni és egykor boldogan meghalni; addig is a magyar történelem teljes ezer évét a magam birtokának tekinteni.

O'Connel, az ír szabadsághős végrendeletében testét a hazaföldbe, szívét Rómának rendelte. Ez a mi utunk is. Ha így szeretjük katolikus hitünket, hazánkat, földi és örök boldogulásunk forrása lesz a fogadalmi ünnep; szent lesz az Úr neve, szent a családi élet, a legnagyobb boldogság a katolikus hit, országunk ezeréves támasza.

Ez a lelketek megszentelése és az igazság hite! Ámen.

A KATOLIKUS CSALÁD ÉS AZ APOSTOLKODÁS

A Szociális Missziótársulat országos közgyűlésén

Budapest, 1942. október 6.⁴

Richárd Henle hithirdető Dél-Schantungból írja Stettenben lakó szüleihez: „Hála neked, jóságos mennyei Atyám, hogy nekem oly nemeslelkű édesanyát adottál. A szegény kínai pogányokhoz azért van szívem, mert folyton emlékezetemben őrzöm iskoláskoromból azt az élményt, hogy édesanyám téli fergeteg évadján családi asztalunknál akkor ültetett meleg ételhez egy szegény vándorló mesterlegényt, amikor fogytán volt a család zsírosbödönje.”⁵ A két irgalomtényt időben 1 ½ évtized, térben 8400 km távolságra választja el egymástól, de csak azért, hogy a család apostolkodásának a hatósugarát mutassa. A kínai levél után újabb évtizedre, a boxer-lázadás idején P. Henle öt nagy és négy kisebb kézzúrással befejezte életét. Kioltották azok, akikért elhagyta családját, hazáját.

A vértanúság éjtszakáján az apa álmot látott: fia társaival véres, fehér ruhában a földön feküdt. Az apa az álombeli párbeszédben megkérdezte fiát: „Richárd, te most fehér ruhát viselsz?!”

- Mostantól örökre fehér ruhát hordok.

Az apa felriad, felkelti feleségét, lámpát gyújtanak kimondhatatlan idegállapotban. Két nap múlva megold mindent a Kínából a steyli missziós-központon át megérkezett sürgöny: Henle ermordet (Henlét meggyilkolták – KG).

Az apa gyakran elolvassa ezután a Szentírásból a Titkos jelenések könyvének ezt a helyét: „Ezek azok, akik nagy megpróbáltatásból jönnek, ruháikat megmossák és megfehérítik a Bárány vérében”⁶ Az éltes anya pedig napnyugtáig átelmélkedti azt a pillanatot, amikor a gimnazista Richárd bejelenti, hogy misszionárius lesz. Az anya elsősorban volt ennek a hivatásnak az előidézője, de most megriadt és tartóztatja fiát. De a fiú ép anyja tanításából emlékezteti a Makkabuesok anyjának a magatartására, mire az anya engedni kénytelen.

A II. német birodalom flotta-tüntetését rendez a kínai vizeken P. Henle és társai megöletése miatt; a mandarin megtorló intézkedéseket foganatosít. Mindkettő eredménye jelentéktelen, de P. Henle sírja felett hatalmasat szökött fölfelé a hitújoncok száma, mert a vértanúk vére az Egyház vetése; és azt a vért, amely az Egyházat küzdve és győzve viszi előre, a katolikus család adta és adja szüntelen. A katolikus család egyszerre az öröm és áldozat oltára és a közösségi élet nélkülözhetetlen erényeinek a kertje. Ezt a tételt igazolja mindannyiunk tapasztalatán kívül a kinyilatkoztatás és a történelem.

Az emberi élet és az Ószövetség kezdete: család; az Újszövetség hajnalfénye: Szent Család, a katolikus fundamentumára helyezkedett magyar nemzet útravalója: megint Szent Család az Alkotó tervéből. Mindhárom csak úgy leheli

⁴ PL 31d

⁵ Georg Stenz: P. Richard Henle. II. Aufl., Steyl, 1924. S. 114.

⁶ Titk. Jel. 7, 14.

magából az apostolkodás szent tűzét közvetlenül is, de az általuk magukból átítatott családok százezerein keresztül is.

Az elsőben jelentkezik a természet Urának parancsából az apostolkodás expanzív és propagatív jellege: „Növekedjétek és sokasodjatok és hajtsátok uralmatok alá a földet”⁷. A másodikban azért hozza össze az Atya az igaz férfiút és a női szépség ormát, hogy kezük alatt növekedjék bölcsességben és kedvességben, az, aki először kezdett cselekedni és azután tanítani⁸. 12 Apostolt választott magának, hogy utánuk és róluk kapjon nevezetet minden apostolkodás; Aki a maga oldalsebéből szülte a világra az egy, szent, általános és apostoli Anyaszentegyházat. A magyar szent család annyira apostoli volt, hogy a boldog királyné-anya egyszerre babusgatott gyermeket és öltöztetett új magyar templomokat. A fiú évezredre, mint szűztiszta lilium a magyar ifjúság legszebb példaképe. Az apáról pedig Krisztus helytartója, II. Szilveszter pápa állapította meg: „Én csak apostoli vagyok, de a ti királyotok apostol..,

Az Isten kikezdései mindmegannyi felkiáltó jelek a térnek és időnek beláthatatlan messzeségeibe is elér, el kell érnie az úrnak 1942. esztendejében a Kárpátok medencéjébe is, ahol a kinyilatkoztatás és Szent István nemzete ezzel a jelmonddal sereglük táborba: Családmentés – nemzetmentés.

A család adja a társadalomnak, a közösségi élet munkásainak, kis és nagy csavaroknak a hivatástudatot, azt az öntudatot: érték vagyok és az értéket forgatni és kamatoztatni kell a Miatyánk nagy családja körében, nem pedig elásni vagy zsebkendőbe kötni. Ezek az érték-tudatok acélosan pattannak elő szentségi, felbonthatatlan házasságnak, az apának, mint a család fejedelmének, az édesanyának, mint a család papjának és a gyermekeknek, mint a család virágainak és gyümölcseinek a fogalmából.

Amikor azon az éjtszakán a pusztulás utálatossága szállt le a városmajori szentély fölé, a következő reggel egy kis cselédlány azt sürgönyözte haza a dunántúli szülőfaluba: „Hála Isten, nincsen semmi bajom.” Drága kis mezei virág, úgy meghat finomságod, a vallásos hitből fakadó háládatosságod, de értéktudatod is. Tudod, hogy aggódnak érted, ezért kiveszel összerakott havi 35 Pengődből egyet. Ez a kislány lehet a népmozgalmi nyilvántartóban és az OTI-ban is merő szám; lehet, hogy a sorstársadat megeszi a pesti utca, mozi és a leánykereskedelem; lehet, hogy belőlük él a legdúsabban az öngyilkosok számoszlopa. De te érték vagy, úgy is, mint falusi kislány Pesten; az leszel, mint jegyes és ha – a költő szerint – új életet etetsz a melled haván és akkor is, amidőn a II. és III. nemzedék körében lehajtod fejedet érett gyümölcsként az örökkévalóság számára.

Amennyi fegyelmet és áldozatot megtanultunk a családi fészekben, annyival kopogtatunk az Isten két nagy családja, az Egyház és a haza küszöbén. Akinek pedig a családból, illetőleg annak valamelyik álképletéből semmi lelki hozománya nincsen, az üres kézzel lép, ha lép, a két nagy család kapujához és lesz az Egyháznak száraz ága, a hazának élősdiye és tehertétele.

⁷ Móz. I. 1, 22.

⁸ Ap.Csel. 1, 1.

Azokról, akik az apostolkodás mezején sokat tevékenykednek, a sanda gyanú és ravasz mentegetőzés azt tartja: elhanyagolják családjukat. A tények mást mutatnak. Egy hónapja ülte a Szociális Missziótársulat zalaegerszegi szervezete fennállásnak 25. évfordulóját. A szervezet történetének és a karitás számoszlopainak ismertetése után csendben, magamban feltettem a kérdést: hát kik is dolgoztak ebben a szervezetben kitartó szívóssággal és kiket illet a jubileumi babér? Az Egyház kincsei, a szegények körül? A kórház betegei és a kórház elesettjei, a cselédlányok és a patronázs körül? Nyitott könyvként áll előttem a munkatársak szociális tevékenysége és családi életük belseje. Azokat találtam elsőknek a szociális munkában, akik minták a családi életben. Szóval, megint csak valósul Szent Ágoston 1 ½ évezres megállapítása: az otthon anyasága a küszöbön kilépve szellemi anyaság lesz; a családi szeretet pedig künn királyi papság, világi apostolkodás, Egyház és haza odaadó gyökérmunkássága.

A Volga-menti borzalmas harcokban a nagy erődök már rég elestek, összeomlottak, de a kiserődök, a felfegyverzett házsorok még egyre dacolnak. Az állam és az emberiség félelmes nagy fogalmak ugyan, de a világforgatagba beleinognak. A kiserőd, a család az apostoli erő lendülete, ellenállása és diadala. Ezért örülünk, hogy a Szociális Misszió karitász mellé odaállott a fejlődés a szociálpolitikával úgy, amint az államtitkár úr előbb vázolta, az érdekes, de gyenge magyar családok oldalára, hogy kialakítsa belőlük Egyház és haza viharálló kiserődjeit.

ISTEN TÖRVÉNYEI⁹

Boldogok, akik megőrzik az Úr utait
(Péld. 8, 32.)

Megingott és válságokkal teli időkben, amikor – mint ma is – világokat forraló eszmék, törvényhozó hatalmak és törvényeik kerülnek a múltak és emlékek raktárába és milliók gyászolják, vagy szívesen temetik őket. A földiekben csalódás is keresteti velünk ezeket a szilárd törvényeket; de szükséges is keresnünk, mint talmi kincsek után az igazi aranyat, éjtszaka után a hajnali napkeltét, a törvénytelen ségek, megannyi szöszegések, hazugságok és hamis törvények után az egyetlen életutat, az Isten törvényét. Keressük azokat a törvényeket, amelyek a tisztavirágéletűekkel, a tündöklő agyémekkel vakító képekkel szemben örökéletűek és örökérvényűek, mint törvényhozójuk, aki egyedül mondhatta magáról: „Én vagyok, aki vagyok.” (Móz. II. 3, 24.). Nincs benne múlt, jelen jövő, hanem csak van és feltétlenül és örökké van, mint az emberekhez kinyilatkoztatással küldött művei, törvényei is. Uram, a te utad megismeréséhez add a te világosságodat, hogy mai elmélkedésünk legyen lelkeket térítő!

Kedves Hívek! Az Isten törvényeihez a kinyilatkoztatás (1) és részben a történelem tapasztalata (2) vezet el bennünket. Vessük is föl a kérdést, hogy az emberi természetbe ojtott vagy Isten ajakával a Sinai-hegy égzengésében és utoljára a Szent fia, Jézus Krisztus által kijelentett törvénynek mi is a célja, mit akar elérni. Ez a cél: a) a rosszak megfeddése és megtérítése; b) Jézus Krisztus jellemének kialakítása egyénben és közösségben; c) a közjó elérése itt és odaát.

1.) a) Az Isten törvénye az emberi tettek igaz tükre. Az emberi szemek hályogosak és elfogultak, de ez a tükör tökéletes hűségben mutatja meg a káromkodás, a rágalmozás, a házasságtörés, a magzatölés, a lelketlen önzés undorító jellegét. Azt kiáltja a törvény a bűnben elmerült léleknek: „Nem szabad neked!” (Máté 14, 14.). Akkor sem, ha barátod, komád helyesli; akkor sem, ha egy divatos világáradat harsogja dobogón, boroshordón, sajtóban vagy rádióban. De az Isten törvénye a bűnösre rá is süti a Káin-bélyeget, legyen az illető kicsi vagy világnagyság. Első, második vagy ezredik Káin, mit tettél? (Móz. I. 4, 10.). Lehet, hogy Moszkvában szobrot kapsz, de az én bélyegem égeti homlokod és fereg marja a lelkiismereted. Ezekről mondja az Apostol: „Megfeddetek a törvénytől, mint annak megszegői.” (Jak. 2, 9.). De amint Káin lehet bármi gonosz, tusakodó és kétségbeesett, az Isten pedig a kétségbeesettnek is ellentmond (Móz. I. 4, 15.): azonképp az Isten törvénye sem a bosszú törvénye, hanem az lelkeket térít és megmenti a bűnösöket, ha bűnbánatot tartanak (Iz. 45, 22; Ezech. 18, 30; Ján. 12, 40.). Az isteni törvényhozó hirdeti, hogy a tékozló fiúnak megbocsátó atyja, az elveszett kincsek örvendező gazdája, a halálra sebzett jerikói utasnak irgalmas szamaritánusa van.

b) Az isteni törvényhozó önmagát adja törvényeivel a mi életünkbe. „A törvény vége Krisztus, minden hívőnek megigazulására.” (Róm. 10, 4.). Amikor az, Aki maga is törvény alá adatott (Gal. 4, 4.), szelídségét és alázatosságát, a

⁹ P.u. XVII. v. PL 33d

Gondviselés-hitet, a megbocsátást, a felebaráti szeretet fejedelmi törvényét (Jak. 2, 8.), az irgalmasságot, a gyermeki lelkület és szenvedés törvényét elénk adja önnön példájában, ezekben a törvényekben úgy szemünk elé írta Jézus Krisztus a maga életét, mintha köztünk feszítettett volna meg (Gal. 3, 1.).

c) Az isteni törvény nem akar iga, ostor és skorpió lenni, mint Roboám királyé népe nyakán és hátán (Kir. III. 12, 14.), hisz az Úr is elítélte, megutálta keménységéért a királyt (Kir. III. 12, 15.); nem a tisztos életörömekeket akarja megürmösíteni, az életet megnehezíteni és az ember előtt az erkölcsi életet ellenszenvessé, gyűlöletessé tenni. Nem! Ezt csak azok hirdetik, akiknek nincs törvényük vagy hamis törvények szerint élnek és akik ép emiatt az emberiségnek valóban átkai. A gonoszok törvényt hoznak, hogy uralkodjanak; nem egyszer azért, hogy törvényeikben, embertársaik gyötrelmében kéjelegjenek, mint Mexikó, Spanyolország; a magyar és orosz bolsevizmus ezt véres és kegyetlen példájával markolhatóan igazolja. Isten, Aki a királyok királya, urak ura, aki egyedül úr, egyedül hatalmas (Tim. I. 6, 15; Missale); Aki a teremtés és megváltás minden jogcímet meghaladó jogán rendelkezik; Annak főparancsolata is a mai evangéliumi szent szakasz szerint a szeretet (szeresd Istent, felebarátodat, önmagadat!); szeretetből és csak szeretetből lándzsával átdöfött Szívének szeretetéből hozta meg minden törvényét. A földi törvényhozók márványlépcsőit messze elkerülte; mindössze egyszer járt azokon, akkor is fogolyként és vércseppjei hullottak azokra. Törvényhozó trónusa a jóságos Szűzanya keble, a betlehemi jászol, a keresztfa. Az isteni törvények célja: minden emberi lélek és az egész emberi nem közjava; és pedig közelebbi célja a lelki béke és boldogság a földön, végső célja pedig az örök boldogság. A törvények irányítják – mondja Szent Tamás – az embert és a saját tettein keresztül az örök cél felé (1. 2. q. 91. a. 4. 6; 1. 2. q. 90. a. 1. c.). A törvény nem kölönc, nem nehezék, nem akadé, nem szabadság- és nem öröm-romboló; hanem a hajó vitorlája, kedvező szele; a madár szárnya; az utas útiterve; segítők, hogy józanul, igazán és jámborul éljünk ebben a világban (Tit. 2, 12.); a por és hamu végtelenbe lendítője. Tehát jó a törvény (Tim. I. 1. 8.).

Balga ember az, aki a meredek utak kerítésében csak korlátot lát és nem a kísértő, örvénylő szakadékok ellen való megnyugtató biztosítékokat is. Nehéz a nyelvet fékezni? De mily érték, hogy az a törvény, amely elnémítja az én egyetlen rágalmozó nyelvemet, gombot köt száz és ezer nyelvre, amely ellenem törne és ehelyett imádkozik értem? Nehéz a tisztaság törvénye? Igaz; de mily jóleső tudat, hogy Isten VI. törvénye tisztán tartotta leányságában édesanyámat, tiszták a leánytestvéreim és remélhetjük, hogy lesz tiszta, szeplőtlen jegyesünk; és vannak tiszta, áldozatos apácák, mire kórházba kerülünk. Nehéz a sok gyermek? Úgy van! De temagad hányadik gyermeke vagy szüleidnek, hányadik gyermek volt apád, anyád? Az V. törvénynek köszönd meg, hogy megláttad a világot és meglátod majd az Istenatyád arcát, mert nagyszülőid, szüleid nem voltak életkapulakatólóló cédák és nem voltak mocsokban élő fiatalok, akik ványadt testet, beteg idegrendszerrel, hasadt lelket hagytak volna rád.

Ha Isten törvényt adott a vizeknek (Péld. 8, 29), a tengernek, az égitesteknek, növényeknek, állatoknak, az embert nem hagyhatta törvény nélkül. Akik erről másként gondolkoznak, lehetnek az erkölcsiség kitévő bolsevikjei, az anyag, a test imádói, de nagyon leértékelik az embert.

Az Isten törvényén alapszik a kötelesség és az erény, tisztesség és becsület, emberi méltóság és hősiesség, az emberi élet és társadalom helyes rendje, az egyén, család, haza és Egyház benső élete, a bűn és büntetés elkerülése.

- 2.) És ha Isten örökérvényű törvényétől elfordul az egyén és az emberiség? Csak akkor látszik meg, mi az az isteni törvény, micsoda fölséges jótétemény; lelkünk épületének tartó oszlopa és mestergerendája.

Mert – jól jegyezzük meg! – a bűnnek is van önkényuralma és jaj nekünk, ha feletteseink és alattvalóink nem számolnak többé Isten törvényével. Ha nem számít többé a „Ne ölj”, mily könnyű nyakszirten löni 10.000 lengyel tisztet és beledobálni a katyni nagy sírba! És 1 ½ évtizeden keresztül (1937-ig) mily könnyű volt nemcsak 4860 papot, de 892.000 munkást és 9.600.000 földmívest is meggyilkolni a szovjet világában!

És mily mélyre, az állat alá süllyed az isteni törvény híján az ember! A francia forradalom szavazás alá bocsátotta azt, vajon van-e Isten; szakított Isten törvényeivel, emberi törvényeket tett helyükbe. Nap nap mellett feleskették rájuk a népet, ünnepélyt ünnepélyre halmoztak és csókolóztak a szabadság, egyenlőség, testvériség mámorító lázában; madarakat eregettek ünnepélyeken óriási kalitkákból.

És mi lett? Hazudozással és rágalmazással kezdik, bebörtönzésekkel és öldökléssel végzik. Minden kötelék meglazult. Mindenki csak gyorsan élvezni akart. Minden birtok bizonytalan lett. Minden nyilvános hely szajháktól és tolvajoktól nyüzsgött. A lomhaság és züllöttség az elidegeníthetetlen népjogokról való fecsegéssel elrettentő mérvben terjedtek, az éjjeli lopások és utcai gyilkosságok közönségesek lettek. Minden fogház tömve. A csöcseléket Párisban és környékén 200.000 főre becsülték. Elég szervezett banda volt, amely fejenként 2-3 livreért minden gázságra, minden csődülésre elszerződött.

Páris, ahol egykor szellem és bölcsészet uralkodtak, kloakája minden bűnnek. Minden utca vértől ázik, minden ház kifosztva. Vad arcátlanság bilincsel ott le minden lakost rémülettel. A nadrágtalanokon kívül ott mindenki kiáltja: „Éljen a szabadság!” s ezalatt reszket a nyaktilótól. Aki hazáját keres, csak romokat talál, aki franciákat keres, csak vérszomjas fenevadakat talál.

Képtelen gondolatokat termelnek ki a vezetők. Roland miniszter azt javasolja, hogy az emberekből olajat kell készíteni, a villefranchei akadémián azt indítványozta, hogy a pogány egyiptomiak példájára léptessék életbe a halottak fölött való ítéletet. Brissot vissza akarta az embereket vezetni az emberhús-evésre. És szót fogad a csöcselék. 1792. aug. 10-én megostromolja a Tuileriákban levő királyi kastélyt, a lovas rendőrség árulása és hitszegése után majd egészen lemészárolja a hú svájci ezredet, aztán benyomul a védtelen palotába. A márványlépcsőkön, ahol különben csak szépség, rang és érdem járt föl s alá díszes léptekkel, most gyilkosok, tolvajok s ringyók cammognak nyugodtan föl s le, rongyos, piszkos népség tapossa a sima termeket és puskaagyakkal zúzzák össze a szép velencei tükröket. Aranyt, ezüstöt, órákat, ékszereket raknak zsebre. Szolgák brilliantos órákkal büszkélkednek, egy Daubigny 100.000 frankot vett el. Panis,

hogy egyéb lopásaira fátyolt vethessen, az államnak egyszerre 1.800.000 frankot szolgáltatott át, amelyet ő mentett meg.

Fogházból kibocsátott tolvajok ellopták a tengerészeti minisztériumból a Tuileriákból biztonságba odahelyezett, 25 millió értékű koronakincseket, 9547 gyémántot.

A párizsi commune fölügyelete alatt még több mint 17 millió értékű ékszer, arany és értékpapír van, amelyeket a királyi kastélyból s a gyanúsaktól elvett, de nem számolt el róluk.

1793-ban Párisban hivatalos jelentés szerint 1200 boltot fosztottak ki.

Gyilkolás és rablás után megjő a kedv. A királyi pincékben beverik a hordókat; közel 10.000 üveg bort hoznak fel, leisszák magukat. Teherhordók ülnek a trónra, mások kigúnyolják a koronázást, a királyné ágyába ringyók feküsznek, határtalan aljasságok történnek. A söpredék kannibáli módon jól érzi magát, egy hóhér a hullák mellett hegedül, míg a többiek vígan táncolnak. A legborzalmasabb dolgokat Fournier bandája követte el, szétzúzta a legszebb bútorokat és ezek fáján az óriási kéményekben 17 fogoly svájcit égetett el és emberhúst evett. Grammont színész és egy Blanc nevű ember, emberszíveket ettek, egy papírgyáros egyet pálinkában főzött meg.

Vallási és erkölcsi élet terén az állami esküt tett papok nem kellettek a hívő népnek. Akiket a nép kedvelt kifogástalan életük miatt, üldözte az állam. 50.000 pap lett száműzött, 14.000 apácát űztek el a kórházi betegek mellől. A hívő nép hihetetlen távolságokra, erdők mélyére és fegyveresen vonult az üldözött papok miséjére.

A csöcselék a leszúrt örült és vérvívó Marat istenítését kívánta. Temetési menete, amelyben tetemén kívül fürdőkádját is vitték, esti 6-tól éjfélig tartott. A királyi kincstár legszebb urnájában őrzött szíve számára kápolnát emeltek. Itt gyertyák égtek az új isten tiszteletére. Zarándokoltak hozzá, litániákat végeztek nevével, szívéhez, sebéhez. O Marat szent szíve... Az összes köztereken templomokat, mauzóleumokat, diadalíveket emeltek tiszteletére.

1797-ben Párisban 20.000 elvált házaspár élt. Egy férfi elvett egymásután két nővért, utána anyjukat minden akadály nélkül a világi hatóság előtt. Bollmann orvos írja: „Buja, erkölcstelen a nép. A város első kéjhölgyeit a képviselők, törvényhozók bérbe vették; előbb ezeket kellene elűzni!”

Művészet

Minden emléket, amely a múltra emlékeztet, szét kellett rombolni. Így IV. Henrik, XIII-XV. Lajos szobrai.

Törvény mondja: A hajdani királyoknak St. Denis-ben és a köztársaság bármely helységében és templomában található sírjai és mauzóleumai 1793. aug. 10-én lerombolandók. A művészet barátainak azt felelték: a szabadság egy elveszett

mestermű helyébe ezer mást fog fölállítani. De a rombolás sohasem épít, csak rombol.

A belső katonaság, a forradalmi hadsereg vezérkara valóságos akasztófavirágcsokor, a katonaságból 300.000 fő a rabló, akik 200-300 törvényhozó kíséretében járnak az országban. Rémület előttük, halál, gyújtogatás utánuk. A konventbiztosok voltak a külső hadsereg irányítói minden tudás nélkül.

A nők a szeptemberi gyilkolásokon padokat, majd fáklyákat kapnak. Mint valami színjátékon legeltetik szemüket a mézszárlásokon, a hullárcokon a városnegyed hölgyei. Napóleon írja emlékirataiban, hogy a Tuileriák ostroma után a nők határtalan szemtelenségeket követtek el a lemészárolt svájciak hulláin. A király halálra ítélesekor, a 37 órás ülésen a hölgyek legragyogóbb pongyolában fagyaltot, narancsot ettek és likőröztek. Közben gombostűvel szurkálták kártyákon a király halálszavazatait.

A gyermekek az ártatlanul lemészároltak fejeivel játszadoztak.

Az ifjúság könnyelműségben és vadságban nőtt fel.

A gazdasági élet: csak Lyon-ban 20.000 munkás áll kenyér nélkül, mert megálltak a gyárak. Miniszter jelenti a conventnek: az utak rossz karban vannak, a földművelés, ipar és kereskedelem pang; a vagyon bizonytalan s a törvényeknek semmi erejük. A forradalom egyik szelleme, Danton mondja: A nemzet helyzete iszonyú. Az 1789/90-i tél kemény volt, és nagy éhínség uralkodott Párisban; küldöttség hirdette a convent előtt: „Mit ér a szabadság, ha nincs kenyér!” Amikor az élelmiszer hiánya egyre nőtt, egyik forradalmi vezér azt javasolta: fogdossák össze a kutyákat és macskákat, a patkány-hús ínyc-falat, a növénykert különös és külföldi növényei helyébe burgonyát ültessenek (W. XVI. 625.). A Tuileriák roppant kertje legyen konyhakert. Az egyházi vagyon (1200 millió) elidegenítve, rosszul kelt el, a bankóprás erősen dolgozott (W. XVI 626, 665.). Az egyházrablást nem kísérte szerencse, az adók csakhamar súlyosabbak voltak, mint valaha (W. XV. 147.). A bevételek mindig kevesbedtek, a kiadások mindig szaporodtak; a háború, gabonavásárlás, pazarlás, a heti kétszeri gyűlésdíj mindenki számára, a belső forradalmi hadsereg (7200 fő), rengeteg kém fizetése, a forradalmi sikkasztások miatt az 1793. évi fölkelések leverése. A pénzt egyre nyomták; az árfolyam 100-ról 29-re esett. Halálbüntetés várt azokra, akik az asszignátákat eladták. Romlott lisztből táplálkozott a nép vagy az sem volt. Legendre mézszáros a polgári börtnek, a hústól való teljes tartózkodásnak a behozását javasolta. Sokan összerogytak az utcán a kimerüléstől, sokan éhen haltak.

Igazságszolgáltatás

Amikor a szeptemberi gyilkolásokból, 2-10.000 lemészárolt hullapiramisától, a vértől, bortól gőzölgő banda az igazságügyi minisztérium elé vértől szennyezett kocsikon, rablott zsákmánnyal, dobpergés közt, mint valami győztes csata után felvonult, Danton, az igazságügyminiszter az erkélyre lépett: „Köszönöm nektek, nem mint igazságügyminiszter, hanem mint a forradalom minisztere.”

Panis és Sergent számára, akik a gyilkosságokat végezték, Sauterre hivatalosan 12.000 frankot utalványozott.

Azt a királyt, aki a forradalom előtt megszüntette a jobbágyságot, eltörölte a robotokat, saját közigazgatást adott a tartományoknak, javította a fogházak, kórházak állapotát, fölkereste részvevő szívvvel a nyomor szerencsétlenség és tévedés menhelyeit: halálra ítélték, zsarnoknak bélyegezték. Még koporsót sem kapott; a hullát saroglyán vitték a temetőbe. Két apostata pappal imádkoztattak afölött, aki szentként halt meg. Mésszel leöntötték, hogy ereklyévé ne válhasson.

Egy testület sem szabad már, a törvényszékek sem. Bírákat bevádoltak s hazaárulóknak mondtak már azért, mert nem akartak a nép parancsa szerint ítélni és a polgárok vagyonának, becsületének és életének ezt az utolsó menhelyét is megszenteltelenítették.

A forradalmi törvényszék minden szabály alól föl van mentve és minden eszközt fölhasználhat. Jogosított volt a gyanúsakat elfogatni. Gyanús és letartóztatható mindaz, aki a forradalom iránt nem tanúsít folytonos ragaszkodást; mindaz, akiről bebizonyult, hogy bevádoltásuk alaptalan, vagy akik az ellenük emelt vádak alól tisztázták magukat; akik negyedeik gyűléseit nem látogatták. Franciaországnak csakhamar 200.000 gyanúsa volt a börtönökben, bár állandóan küldtek a vérpadra áldozatokat. Robespierre elveszettnek mondja azt a napot, amelyen a nyaktiló nem működött. Még az ítélet végrehajtása előtt meghaltakat is nyaktilózni akarták.

És a közjólét és szabadság?

Bollmann orvos írja: „Sehol sem láttam a szabadságot, a törvénynek erejét, rendet, mindenütt magánszenvedélyt, bírvágyat, uralomvágyat; a közjó csak cégér, sehol sem igazi cél. Az uralkodó jakobinus párt csak henye munkásokból, városi és falusi korhelyekből, katonaringyókból, a kórházak törzsvendégeiből, a legveszedelmesebb népsöpredékből, mindenféle dologtalanokból és romlott erkölcsűekből, szemérmetlenekből és esztelenekből állt.

És ez a világ hozott háborút, mert magára ingerelte egész Európát. Brissot a támadó háború mellett beszélt és azt mondotta: Hálát kell adni az égnek a háborúra való alkalomért. Csaknem egyhangúlag, de zajos helyesléssel határozták el a háborút, amely 24 évig tartott, milliók életébe került; a háború folyt vízen és szárazon, a sivatag homokján, északon leégett Moszkva, Lipcse mellett csatát veszít a francia, Párist kétszer beveszi az ellenség (Weisz: Világtörténet. XV. 412, 429, 430, 460, 483, 518, 521, XVI. 5, 65-6, 93-94, 151, 123-4, 155, 164, 223, 214, 249, 282, 264, 431, 568, 618, 626, 665; VXII. 26, 27, 92, 112, 163, 204-8, 218, 447, 315, 294-8, 300, 303-6-12, 533, 292, 286-287, 426.).

Ezt a borzalmas világot egyetlen államférfiú, Mirabeau gróf tudta volna megállítani. Csodálatos szónoki képességgel, tüneményes államférfiúi értékekkel rendelkezett és utálta a forradalmat, mint törvényteleniséget. A nemzetgyűlés fölött hatalma, bátorsága napról-napra emelkedett. De nem tudta megakadályozni a forradalmat, mert előbb, viszonylag korán letört. Ekkoriban Isten-hívő volt, de korábban nem törődött törvényeivel. „Súlyosan bűnhődöm ifjúkori hibáim miatt”, panaszkodott gyakran sóhajtozva, „s ezt veled is éreztetik, szegény

Franciaország.” „Oh, bárcsak olyan hitem lett volna, mint Malesherbes-nek: mily jövőt biztosíthattam volna akkor hazámnak, mily hírt nevének!” „Érzem, hogy sorvadok, érzem, hogy láz emészt.” Eljöttek a búskomorság s a közeli halál sejtelmének órái: „Ki fogok dőlni a munkában; a szerencsétlenség, amelyet föltartóztattam, minden oldalról rá fog omlani Franciaországra, s azon istentelen tömegnek, mely reszket előttem, nem lesz féke többé. Se király, se nép nem uralkodik itt. Egy alávaló banda fog mindnyájuk felett uralkodni, amely irtózatos dolgokkal szennyezi be Franciaországot” (Weisz: Világtörténet. XV. 161.).

Kedves Hívek! A kinyilatkoztatás és a történelem tanúságtétele hirdeti nekünk, hogy egyedül az Isten törvényeinek vágányára állíthatjuk életünket. Ezért mi nem is ítéljük meg vakmerően Isten törvényeit (Jak. 4, 11.), ellenkezőleg, az Apostollal gyönyörködünk az Isten törvényében a belső ember szerint (Róm. 7, 22.). Jól tudjuk, hogy nem a törvény hallgatói az igazak, hanem a törvény cselekvői igazulnak meg (Róm. 2, 13.). A Makkabeus testvérekkel készek vagyunk inkább meghalni, mintsem hogy az Isten törvényeit áthágjuk. A törvények megtartásáért támaszt fel minket az Isten az örök élet föltámadására (Makk. II. 7, 2, 9.). Ezért boldogok már a földön is, – mert a törvények megtartásában az örök boldogság előízét érzik – azok, akik megőrzik az Úr útjait, törvényeit (Péld. 8, 32.). Vajha az Úr törvényeit elménkbe adná és szívünkbe írná nekünk Istenünk, mi pedig az Ő népévé lennénk (Zsid. 8, 10.). Adja Isten, hogy ezek közt érijük el jutalmul a földi és örök boldogságot. Ámen.

Köszönetnyilvánítás

A levéltári anyagok előkészítéséért és rendelkezésre bocsátásáért *dr. Hegedűs Andrásnak*, az Esztergomi Prímási Levéltár igazgatójának mondok hálás köszönetet.

Borítókép forrása: Magyarországi Mindszenty Alapítvány

Felelős kiadó: *Lezsák Sándor*, a Mindszenty Társaság ügyvezető elnöke